

mu edinstvu.« Novi Sokol je zelo oživel po Prekmurju, tako so bila v soboškem okraju tri društva (v Murski Soboti, Rogaševcih in Šalovcih) ter sedemnajst čet, v lendavskem pa dve društvi (v Lendavi in Beltincih) in dve četi. Društvo Sokol je v Lendavi dobilo svoj dom leta 1932, na območju današnjega Pomurja je prvega dobil Ljutomer leta 1927, v Gornji Radgoni pa ni bil zgrajen. Po predaji Sokolskega doma v Murski Soboti, 30. novembra 1929, je bila slovesna otvoritev 1. junija 1930, ko je Sokol hkrati proslavil tudi 10. obletnico svojega obstoja.

Poleg telesnega in kulturnega dogajanja je bilo v Sokolskem domu v Murski Soboti v naslednjih letih obilo zabave, družabnih in plesnih prireditev, pustovanj, miklavževanj in silvestrovanj. Sokolska organizacija je v času druge svetovne vojne prenehala z delovanjem, leta 1945 je bilo ustanovljeno Fizkulturno društvo Murska Sobota, ki se je leta 1949 preimenovalo v Telovadno društvo. Z aktom iz leta 1951, ko je bil v Ljubljani ustanovljen »Partizan Jugoslavije« - Zveza za telesno kulturo, so Telovadna društva prenehala oziroma so se preimenovala v društva za splošno telesno vzgojo Partizan. To telesnovzgojno društvo Partizan (TVD Partizan) se je po osamosvojitvi države preimenovalo v Društvo za športno rekreacijo Murska Sobota, ki svoje poslanstvo še danes uspešno uresničuje in nadgrajuje.

Literatura:

Sokolstvo: Sokolski dom v Murski Soboti. *Mariborski večernik »Jutra«*, letn. III (X.), št. 270 (26. nov. 1929), str. 3.

Sokol: Prošnja naših Prekmurcev, *Slovenski narod*, letn. LXII, št. 213 (18. sept. 1929), str. 2.

Šticl, Herman. *Zgodovina Telovadnega društva Sokol Murska Sobota: (ob 80. letnici)*. Murska Sobota: Športna zveza: Društvo za športno rekreacijo, 2000.

K otvoritvi Sokolskega doma v Murski Soboti. *Tedenske slike: priloga Domovini*, let. VI, št. 22 (29. maj 1930), str. 1.

Klaudija Sedar

Dober Pajdás Kalendárium (1899-1922)

V 19. stoletju so na območju nekdanje Slovenske krajine (Slovenske okrogline, današnje Prekmurje in Porabje) začeli izhajati trije periodični tiski, ki predstavljajo tudi začetek prekmurske periodike nasploh:

- Prijátel: znanost razserjüvájôcse mészecsne novine. Budapest, 1875-1879 (urednik Imre Agustič);
- Muraszombat és Vidéke = Murska Sobota in okolica. Muraszombat = Murska Sobota: 1884-1919 in 1941-1945 (več urednikov);
- Dober Pajdás Kalendárium po sztárom szlovenszkom jeziki. Szent-Gotthárd, 1899-1922 (urednika Jožef Pustai in Ferenc Celec).

Prvo mesto med periodičnimi tiski v prekmurskem jeziku gre časopisu Prijátel, ki je med leti 1875-1879 izhajal v Budimpešti. Na območju današnjega Prekmurja gre to mesto dvojezičnemu madžarsko-prekmurskemu tedniku Muraszombat és Vidéke = Murska Sobota in okolica, ki je kot dvojezičen (madžarsko-prekmurski) izhajal le prvih pet let, naprej pa samo v madžarščini, na območju današnjega Porabja pa koledarju Dober Pajdás Kalendárium, ki je izhajal v Monoštru med leti 1899-1922. Po prenehanju slednjega, ki naj bi propagiral madžarizacijo, sta Franc Talanyi in Jožef Kološa v Murski Soboti leta 1922 izdala Naš slovenski koledar in ta je bil tudi kot uvod v izdajanje koledarja Dober Pajdás Kalendárium v Murski Soboti, katerega lastnik, izdajatelj in urednik je bil Franc Talanyi. Ta koledar je izhajal med leti 1923-1943 v različnih krajih, odvisno od selitve urednika, ki je bil hkrati tudi avtor večine prispevkov. Kot navaja Just (*Med verzuško in pesmijo*, str.

46), je začetnemu koledarskemu delu, ki je bil urejen po mesecih in je vseboval lunine mene ter seznam praznikov za tekoče leto in druge koledarske podatke, sledila verzificirana rubrika *Stou lejt star vrejmena prorok* ali *Od regulov vrejmena*, temu pa različni prispevki verske in posvetne vsebine. Zelo podobno uredniško politiko je imel tudi istoimenski koledar, ki je izhajal v Monoštru v tiskarni Bele Wellisha, med uredniki pa se omenjata prekmurski šolnik Jožef Pustai (med leti 1899-1908) in Ferenc Celec (med leti 1909-1922). Zanimivo je, da je ta koledar po podatkih sistema COBISS v slovenskih knjižnicah komajda zastopan, namreč le en izvod za leto 1902 hrani Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota pod oznako R 45. Je pa ta koledar dostopen v digitalni obliki na Digitalni knjižnici Slovenije, saj je z namenom, da bi bila ta pisna dediščina vendarle dostopna, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota koledar v sodelovanju s knjižnico Országos Széchényi Könyvtár v Budimpešti digitalizirala. Kot že rečeno, sta koncepta obeh koledarjev zasnovana zelo podobno, na podlagi česar lahko sklepamo, da je bil kasnejšemu pod uredništvom Talanyija, prvoten, ki je izhajal v Monoštru, najverjetneje vzor in primer dobre prakse, a vendarle ima vsak nekaj svojega, izvirnega.

Koledar Dober Pajdás Kalendárium po sztárom szlovenszkom jeziki, ki je izhajal v Monoštru, doslej še ni bil podrobneje proučen, kar gre pripisati zagotovo nedostopnosti do še nedavna. Dodan je imel tudi podnaslov, od 1899-1908 je to bil *Z doszta lejpim, dobrim i hasznovitim cstenyóm*, v letih 1908-1909 *Z lejpim povcsenyom od Bozsega nazvescsávanya, szódbé i od znamejny szódnoga dnéva*, od 1910 naprej *Z lejpim pobožsnim i hasznovitim cstenyom*, 1911-1919 *Z dosta lejpim, dobrim i hasznovitim cstenyom*, kar je za leto 1924 imel tudi Talanyijev koledar, med leti 1920-1922 koledar, ki je izhajal v Monoštru, podnaslova ni imel. Kot zanimivost zagotovo velja izpostaviti ceno koledarja, ki je na-

vedena na naslovni strani vseh letnikov in njeno spreminjanje (od 60 filerjev oz. 30 krajcarjev v letih 1899-1904, 40 filerjev oz. 20 krajcarjev v letih 1905-1916, 50 filerjev oz. 25 krajcarjev v letu 1916, 60 filerjev oz. 30 krajcarjev v letu 1917, do 80 filerjev oz. 40 krajcarjev v letu 1918; od 1919-1922 pa so cene v kronah, in sicer 2 kroni za leto 1919, 8 kron za leto 1920, 25 kron za leto 1921 in 30 kron za leto 1922). Kot je razvidno, se je cena, potem ko je bil del Slovenske krajine (Prekmurje) priključen h Kraljevini SHS, dvignila in koledar se je iz leto v leto dražil, kar je najverjetneje tudi vodilo k prekinitvi izdajanja. Druga zanimivost je zagotovo poimenovanje mesecev v koledarskem letu do leta 1908, ki so zanimiva predvsem z jezikoslovnega vidika, prav tako nam približajo arhaične izraze prekmurskega jezika, ki jih danes praktično ni več slišati:

Januar — Szredzimec ali Szvécsén

Február — Pozimec ali Szűsec

Március — Predmladnyek ali Máli-Tráven

Aprilis — Szredmladnyek ali Velki-Tráven

Május — Pomladnyek ali Riszálcsek

Junius — Predletnyek ali Iváncsek

Julius — Szredletnyek ali Jakopescsek

Augusztus — Poletnyek ali Mésnyek

Szeptember — Predjeszénec ali Mihálcsek

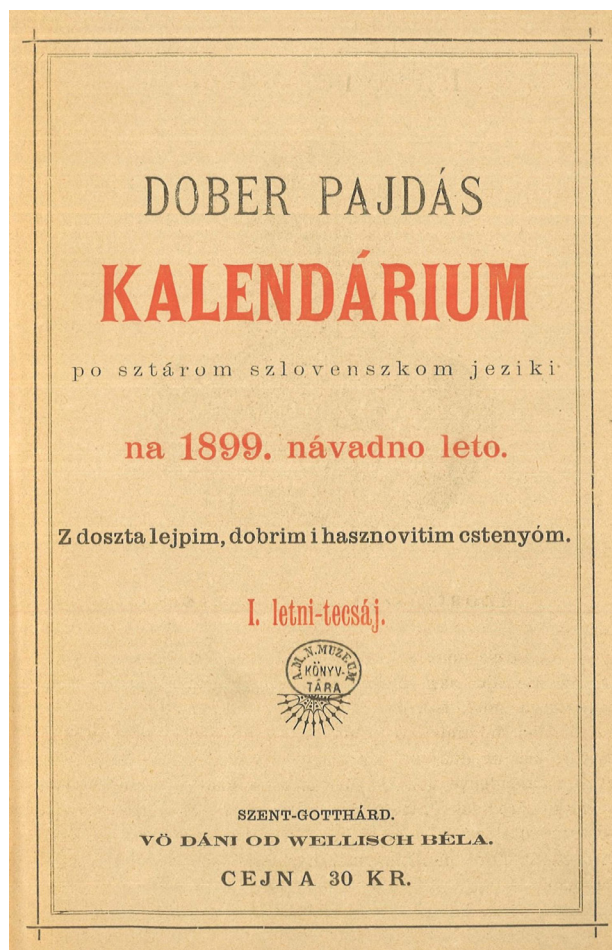
Oktober — Szredjeszénec ali Vseszvescsek

November — Pojeszénec ali Andrejcssek

December — Predzimec ali Proszinec

V naslednjih letnikih, kar sovpada tudi s spremembo uredništva (prevzame Ferenc Celec), je bila do konca izhajanja do 1922 zapisana le druga različica, torej za januar szvécsen itn. Prav tako druga različica je bila zapisana v prvem letniku koledarja (na 1899. leto), le da ima tam mesec januar zraven ime Proszíneć, december pa Bozsicsnyek.

Po koledarskem delu je najprej *Te stoletni prorok*, nakar se zvrstijo razne pripovedi, tako verske kot posvetne vsebine, pesmi, nasveti, od kmetijskih pa do zdravstvenih, oglasi, na koncu pa so bili navedeni bližajoči se (torej v naslednjem letu) sejmi in proščenja, *V našoj okroglini* (v Prekmurju in Porabju), *na Horvatskom* in *na Štajerskom*. Koledar je bil pisan ves čas v madžarskem črkopisu, ni pa znana naklada in njegova razširjenost med Slovenci med Muro in Rabo. Nedvomno pa je pripomogel k ohranjanju slovenske besede, k dvigu bralne kulture in pismenosti, prav tako je bil kot koledar novost, ki je kot tak v tem prostoru zaoral ledino.

Prva številka koledarja Dober Pajdás Kalendárium po sztárom szlovenszkom jeziki na 1899. návadno leto. Vir: dLib.si

Viri in literatura:

Dober Pajdás Kalendárium. Dostopno na Digitalni knjižnici Slovenije (<http://www.dlib.si>).

Just, Franci. *Med verzuško in pesmijo: poezija Prekmurja v prvi polovici 20. stoletja*. Murska Sobota: Franc-Franc, 2000.